

31ste VERGADERING. — 21 JUNI 1901.

159. Exploitatie van Staatswege van steenkolenmijnen in Limburg.

31ste VERGADERING.

VERGADERING VAN VRIJDAG 21 JUNI 1901.

(GEOPEND TE 11 UREN.)

Ingekomen: 1°. missives van den directeur van het Kabinet der Koningin; 2°. een adres. — Behandeling en aanneming van wetsontwerpen. — Voorstel aangenomen tot uitstel van de behandeling van een wetsontwerp. — Vergadering met gesloten deuren. — Mededeeling van den Voorzitter. — Uiteengaan der Kamer tot nadere bijeenroeping.

Voorzitter: de heer van Naamen van Eemnes.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 43 leden, te weten de heeren:

van Boneval Faure, Welt, Reekers, van den Biesen, Cremers, Nebbens Sterling, Breebaart, Merkelbach, van Alphen, Dijkmeester, Geertsema, Kist, Rahusen, van Lier, van Asch van Wijck, Nijsingh, 't Hooft, de Jong, Alberda van Ekenstein, Fennema, van Heek, Regout, van Swinderen, Schimmelpenninck van der Oije, van Nispen, Godin de Beaufort, van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen, van Zinnicq Bergmann, Pijnacker Hordijk, Prinzen, Laan, van Wijck, Rutgers van Rozenburg, Fransen van de Putte, Melvil van Lynden, Vening Meinesz, van Nierop, Viruly, van der Does de Willebois, Vlieland Hein, Röell en Bultman,

en de heeren Ministers van Waterstaat, Handel en Nijverheid, van Financiën, van Koloniën en van Oorlog.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter deelt mede dat zijn ingekomen:

1°. 29 missives van den directeur van het Kabinet der Koningin, houdende mededeeling van de bekrachtiging door Hare Majesteit van even zooveel ontwerpen van wet, door de Eerste Kamer aangenomen in haar vergadering van 23 Mei ll.

Deze missives worden voor kennisgeving aangenomen;

2°. een adres van den raad der gemeente Zweeloo, met verzoek het daarheen te willen leiden, dat zoo spoedig mogelijk maatregelen worden genomen, om te geraken tot beteren afvoer van het Drenthsche water naar zee.

Dit adres zal worden verzonden naar de Commissie voor de Verzoekschriften.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

I. EXPLOITATIE VAN STAATSWEGE VAN STEENKOLENMIJNEN IN LIMBURG (159).

De beraadslaging wordt voortgezet.

De heer Reekers: Ik zou mij een enkele vraag willen voorloven aan den Minister van Waterstaat over de gevolgen van deze wet ten opzichte van concessie-aanvragen die misschien

later zullen kunnen plaats hebben. Deze wet heeft tot grondslag de wenschelijkheid van Staatsexploitatie van steenkolenmijnen in overwegende mate. In de wet zelf wordt nauwkeurig de grens omschreven van het gebied dat voor die Staatsexploitatie zal worden gereserveerd en daarnaast, natuurlijk, worden geëerbiedigd de reeds vroeger aan particulieren verleende concessies. Maar nu is het mogelijk dat latere concessie-aanvragen tot ontginning van mijnen zullen inkomen voor terreinen gelegen buiten het geheele complex dat op de kaart is aangeduid. Ik zou gaarne weten hoe de Minister zich voorstelt ten opzichte van dergelijke aanvragen te zullen handelen. Kunnen dergelijke concessies worden verleend? Ik vrees dat men daardoor eenigszins in conflict komt met de motieven van deze wet, vooral met de redenen, die den Minister geleid hebben het advies van de Staatscommissie niet te volgen, die gedeelten van het onderzochte terrein wenschte over te laten aan de particuliere industrie, maar van den anderen kant zal het ook zeer moeilijk wezen, om op grond van deze wet — er kunnen natuurlijk andere redenen zijn om concessies te weigeren — dergelijke vergunningen niet toe te staan, omdat men dan eigenlijk in conflict zou geraken met de wet zelf. Waar de wet nauwkeurige grenzen aangeeft van het gebied waarop zij van toepassing is, gaat het niet aan die grenzen buiten de wet om uit te breiden en te handelen, alsof niet alleen een gedeelte van Limburg, maar geheel Limburg of zelfs geheel Nederland voor Staatsexploitatie van kolenmijnen ware gereserveerd.

Ik zou er prijs op stellen als de Minister van Waterstaat goed kon vinden op deze vraag een antwoord te geven, hetgeen hem niet moeilijk zal vallen, omdat hij zich ongetwijfeld rekenschap heeft gegeven van alle gevolgen die aan dit voorstel kunnen verbonden zijn.

De heer Lely, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! De eerste spreker die over dit voorstel het woord heeft gevoerd, de heer Regout, heeft duidelijk in het licht gesteld, dat de uitvoering van deze wet van groot belang zal zijn voor Limburg. Ik stem hiermede volkomen in en geloof dat ten onrechte tegen deze wet door de burgemeesters uit het zuidelijk gedeelte van Limburg bezwaar is gemaakt. Ik meen dat, wanneer zij het belang hunner streek goed inzagen een krachtige Staatsexploitatie van mijnen ook hun het meest wenschelijk zou voorkomen. De groote zaak die het geldt, is te komen tot ontginning van den rijken bodem van het zuidelijk gedeelte van Limburg.

Hoe kunnen wij daartoe komen? Hoe kunnen wij tot die ontginning overgaan? De heer van Heek meent, dat dit het best en het spoedigst zou geschieden, indien men het overliet aan het particulier initiatief.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik meen er op te mogen wijzen, dat de ondervinding dienaangaande niet gunstig is. Het is thans ongeveer 30 jaren geleden, dat tal van concessies voor steenkolenontginning zijn uitgegeven.

Het was ongeveer in de zeventiger jaren dat een 10tal concessies werden verleend, onder bepaling, welke door de aanvragers werd aanvaard, dat op straffe van vervallenverklaring bij niet nakoming, een waarborgkapitaal van f 30 000 moest worden gestort; wel een bewijs, dat degenen, die destijds concessie aanvroegen, voornemens waren tot ontginning over te gaan. Intusschen, men heeft de termijnen van storting herhaaldelijk verlengd en de gevolgen zijn geweest nihil. In die tijden had men wel door boringen steenkolenlagen aangetoond, maar het vertrouwen dat die lagen voor ontginning vatbaar zouden zijn bestond niet, totdat eindelijk in 1892/93 een paar ondernemende Duitschers, de gebroeders Honigmann, het initiatief genomen hebben en voor de uitvoering, den onder de benaming „Oranje-Nassau" aangevraagde concessie, een belangrijk kapitaal beschikbaar hebben gesteld. Toen is gebleken, bij den opzet der groote maatschappij Oranje-Nassau, dat er in Nederland voor mijnbouw geen geld was te vinden, dat men in het met succes aan den dag brengen van de schatten onder den grond weinig vertrouwen stelde.

Nadat ten gevolge van het krachtig initiatief der zooveen genoemde personen, die gesteund werden door de sedert gevormde maatschappij Oranje-Nassau, waarvan zij mede de directie uitmaken, tot den aanleg van een schacht was overgegaan

159. Exploitatie van Staatswege van steenkolenmijnen in Limburg.

en duidelijk gebleken was, dat de aanwezigheid van steenkolen in ontginbare hoeveelheid en ligging werkelijkheid was, is er krachtig aangedrongen op het verlenen van tal van concessiën. Er zijn een 25tal concessieaanvragen ingediend. Op een kaart, welke ik voor mij heb, zijn de concessie-aanvragen aangeduid en daaruit blijkt, dat het onmogelijk is aan alle aanvragen te voldoen, omdat wel vijf of zes daarvan éénzelfde veld betreffen.

Nu is het niet onmogelijk dat tegenwoordig, met het oog op de gunstige financiële resultaten door de maatschappij Oranje-Nassau verkregen, misschien Nederlandsch kapitaal zou gevonden worden om tot ontginning van één of meer steenkolenmijnen over te gaan, maar ik betwijfel het, daarbij afgaande op de inlichtingen welke ik verkregen heb van personen die in de financiële wereld bekend zijn.

Men zal dus, wil men tot ontginning overgaan, zijn toevlucht tot buitenlandsch kapitaal moeten nemen, evenals geschied is ten aanzien van de maatschappijen Oranje-Nassau, Willem-, Sophia en Laura-Vereeniging, laatstgenoemde hoofdzakelijk met Belgisch kapitaal opgericht.

Op zich zelf heb ik er geen bezwaar tegen dat er met buitenlandsch kapitaal gewerkt wordt; de ontginning doch zal evengoed plaats vinden als wanneer de maatschappijen met Nederlandsch kapitaal werken. Een ding staat echter vast, de ontginning en de exploitatie der mijnen zullen, zoo zij van particulieren uitgaan, uitsluitend geschieden uit financieel belang. Het kapitaal is niet nationaal en het kapitaal in die mijnen gestoken heeft geen ander belang dan dat van het kapitaal zelf.

Wanneer het nu betref ontginning van edele metalen of edele gesteenten, dan zouden voor mij niet die overwegende redenen aanwezig zijn om tot Staatsexploitatie over te gaan als thans, nu het steenkolen betreft.

Steenkolen vormen de bron van alle arbeidsvermogen en onze tegenwoordige maatschappij is zoodanig op het bezit, op het gebruik van steenkolen ingericht, dat men zich nauwlijks kan voorstellen welk een ramp het voor een land zou zijn, indien dit, ook maar tijdelijk, het bezit van steenkolen zou moeten missen.

Onze hedendaagsche maatschappij is, door de belangrijke vorderingen die de techniek gemaakt heeft, een geheel andere geworden dan een halve eeuw geleden. Voor onze allereerste dagelijkse behoeften zijn wij afhankelijk van steenkolen.

Vroeger voorzag iedereen zich in zijn eigen woning van drinkwater, door het regenwater te verzamelen, thans zijn wij, althans in de grootere plaatsen, afhankelijk van de waterleiding die onmiddellijk stilstaat van het oogenblik dat wij niet over steenkolen kunnen beschikken. De verlichting geschiedt niet meer door kaarsen of door olie, waarvan ieder een voorraad in eigen huis had, maar door gas, welke verlichting ook weder onmiddellijk stilstaat wanneer wij de steenkolen missen.

Ons stoomboot- en spoorverkeer is geheel ingericht op het vertrouwen dat wij voortdurend zullen kunnen beschikken over de noodige brandstof. Wat meer zegt, ook het bestaan van onzen bodem is grootendeels van het bezit van steenkolen afhankelijk. De windmolens, waarmede vroeger de polders droog gehouden werden, zijn thans voor een groot deel vervangen door stoomgemalen; in de nieuwe polders zijn al dadelijk stoommachines geplaatst, zoodat wij ons in tijd van nood daar niet eens met windkracht kunnen behelpen.

Wat onze industrie aangaat, ik behoef nauwlijks te zeggen dat de tegenwoordige industrie, welke geheel op stoom gebaseerd is, dadelijk zou stilstaan wanneer men korten tijd de beschikking over steenkolen miste.

Het belang waarop ik wees is zóó groot, dat, naar het mij voorkomt, bij de vraag: hoe moeten wij handelen bij de exploitatie van steenkolen in ons land, op den voorgrond moet gesteld worden deze andere vraag: hoe kunnen wij ons het bezit van steenkolen in ons land verzekeren?

Dit nu kan mijns inziens alleen op afdoende wijze geschieden, indien de Staat zelf de exploitatie ter hand neemt, omdat men alleen dan volkomen zeker is, dat de ontginning zal plaats hebben, en ook, dat de steenkolen, in Nederlandschen bodem gevonden, ten behoeve van Nederland kunnen worden gebruikt.

De geachte afgevaardigde, de heer van Heek, meent dat het gevaar voor steenkoolgebrek niet bestaat, omdat wij tot dusver altijd onze steenkolen konden betrekken uit de ons

omringende landen: Duitschland, Engeland en België. Welnu, indien men van die stelling uitgaat zou men tot de conclusie komen, dat de ontginning der steenkolenmijnen op zich zelf ten behoeve van de gebruikers in Nederland niet dat belang heeft, dat ook de geachte afgevaardigde er in ziet, maar uitsluitend een financieel belang, gelijk aan elke industrie verbonden is.

De geachte afgevaardigde heeft gewezen op de ons omringende landen, zeide ik. Het is waar, wij hebben hoofdzakelijk van Duitschland en ook van Engeland kolen kunnen krijgen, en ook gedeeltelijk van België. Maar is de geachte afgevaardigde zeker, dat dit altijd het geval zal zijn? Wanneer men een blik slaat op de productie en de consumtie in de ons omringende landen, dan blijkt dat in Duitschland de consumtie bedraagt 94 miljoen tonnen en de productie 102 miljoen, een overschot van 8 miljoen ton. Men moet echter niet vergeten, dat dit een overschot is van 8 miljoen op een totale productie van 102 miljoen ton, en dat men dus, indien de vermeerdering der productie niet gelijken tred houdt met die der consumtie van het land zelf, wij te eeniger tijd in moeilijkheden kunnen komen wat het verkrijgen van kolen uit Duitschland betreft. Bij een vergelijking van de productie en de consumtie in Duitschland blijkt verder, dat in de laatste 15 jaren de consumtie aldaar van 50 op 94 miljoen tonnen is gestegen. Wat België aangaat, is het verschil tusschen productie en consumtie altijd betrekkelijk gering geweest, en is op den duur niet vast te rekenen, dat wij uit dat land geregeld kolen kunnen krijgen. Wij blijven dus beperkt tot Engeland, waar nu wel is waar de consumtie zóó ver staat beneden de productie, dat wij nog gedurende vele jaren uit Engeland kolen zullen kunnen betrekken, maar is men wel zeker, dat aldaar niet te eeniger tijd de uitvoer door uitvoerrechten op kolen zal worden bemoeilijkt? Ik meen dat wij, wat dit betreft, voor de toekomst niet volkomen gerust kunnen zijn.

Het heeft mij ook verwonderd, dat juist de geachte afgevaardigde uit Overijssel, de heer van Heek, het bezwaar, door mij zooveen genoemd, niet deelde. Ik meen toch voor het aanwezig zijn van dat bezwaar een getuigenis te kunnen aanhalen, dat door den geachten afgevaardigde niet zal gewraakt worden.

Ik heb hier vóór mij het adres, dat door de Vereeniging van Nederlandsche werkgevers bij de Tweede Kamer is ingediend. Daarin lezen wij het volgende: „Het gevaar, dat onze industrie, ten gevolge van gebrek aan kolen, tot tijdelijken stilstand kan worden gebracht, is na de ervaring, in de laatste jaren opgedaan, evenmin denkbeeldig te achten als het gevaar, dat de prijs der kolen door het heffen van exportrechten (gelijk thans reeds in Engeland worden voorgesteld) te hoog wordt. Deze gevaren zijn van zulk een overwegende beteekenis, dat daaraan alle andere in de Memorie van Toelichting genoemde bezwaren ondergeschikt schijnen.”

Het is dus juist de Vereeniging van Nederlandsche werkgevers die het gevaar erkent waaraan onze industrie in de toekomst kan blootstaan door gemis van steenkolen. Maar bovendien hebben wij uit Twente een andere uiting vernomen, die bewijst, dat men ook dáár overtuigd is, dat men in de toekomst niet altijd zeker kan zijn voor een behoorlijken prijs de kolen uit de ons omringende landen te krijgen.

Het zal den geachten spreker niet onbekend zijn dat kort geleden een maatschappij is opgericht (de Preston-mijnmaatschappij) in wier prospectus uitdrukkelijk het volgende op den voorgrond is gesteld: „Sedert de vorming van het Rhein-Westfälische Kohlensyndicaat, tot hetwelk achtereenvolgens alle beduidende kolennijnen zijn toegetreden zijn de prijzen der Deutsche steenkolen, zooals bekend is, met 15 à 20 pct. gestegen en de kolenverbruikers geheel aan de willekeur van bovengenoemd syndicaat overgeleverd.”

Welnu die omstandigheid, die vrees heeft de groote industrieën in Twente genoopt om elders mijnen te zoeken ten einde de zekerheid te hebben dat zij ten behoeve van hunne industrie steeds over de noodige kolen kunnen beschikken.

Het zijn echter niet alleen de industrieën hier te lande die dit doen, ook in Duitschland zien wij hetzelfde. Zooals men weet beschikt Pruisen over Staatsmijnen. Toch is Pruisen op dit punt niet gerust. Door een Duitsch mijnbouwkundige, die de Regeering geadviseerd heeft, is mij toegezonden een exemplaar van de Beilage der *Kuven-Zeitung* van 7 Mei 1901. Daarin wordt

verhaald, dat in bepaalde mijn-districten aankopen van mijnen hebben plaats gehad. Die aankoop wordt gezegd te hebben plaats gehad door den Pruisischen Staat, die het noodig achtte zijn mijnbezit uit te breiden. Men schreef daarover in genoemd blad het volgende: „Auf der anderen Seite aber kann man es wohl verstehen, das der Staat, der so grosse eigene Betriebe, vor Allem den gewaltigen Kohlenbedarf für seine Eisenbahnen hat, alles aufbietet, diesen Kohlenbedarf auf seinen eigenen Gruben zu befriedigen und sich damit auch in dieser wichtigen Betriebsfrage unabhängig hin zu stellen. Er würde damit nur das Beispiel aller unserer grossen industriellen Unternehmungen nachahmen, die wie Krupp, Stumm, de Wendel, Hoersch u. s. w. noch bis in die letzten Wochen hinein eigene Grubenfelder angekauft haben, um in ihrem Kohlenbedarf von niemanden ab zu hängen.“

De neiging die zich voordoet bij de groote industrieelen om door het bezit van mijnen niet afhankelijk te zijn van de kolenlevering door het syndicaat, die neiging moet ook voor den Staat hier, evenals in Pruisen, de aanleiding zijn om voor alles te zorgen, dat men zoowel voor industrieel als voor huiselijk gebruik niet afhankelijk zal zijn van buitenlandsche syndicaten, door uit eigen bodem die hoeveelheid te produceeren die voor de consumtie hier te lande noodig is.

Thans rest mij nog een paar ondergeschikte punten te bespreken, die door den heer van Heek zijn gememoreerd.

Die geachte spreker meende dat een Staatsbedrijf financieel stellig onvoordeelig zal zijn. Ik meen mij te kunnen beroepen op het verslag door de Staatscommissie uitgebracht, waaruit blijkt, dat er eigenlijk tusschen de uitkomsten van een Staats- en een particulier bedrijf geen groot verschil bestaat, ja, dat het Staatsbedrijf misschien iets minder voordeelig zal zijn, maar dat daarbij in de belangen van de personen die in de mijnen arbeiden beter wordt voorzien.

De geachte spreker meent ook, dat de Staat niet geschikt is om handel te drijven; een handelsbedrijf door den Staat uitgeoefend zou altijd slecht gaan. Ik meen echter dat de geachte afgevaardigde niet uit het oog moet verliezen, dat wij hier te doen hebben met een bedrijf dat uit het oogpunt van handel zoo eenvoudig mogelijk is. Ook de Staatscommissie heeft in haar verslag daarop uitdrukkelijk de aandacht gevestigd door het volgende neder te schrijven: „De uitkomsten waarop de Staatsontginningen in Pruisen kunnen wijzen, bewijzen althans voor dit land, dat hier een terrein van practische werkzaamheid te vinden is, waar de Staat nevens den particulier, met vrucht en voordeel kan werkzaam zijn. De aard van het bedrijf leidt daartoe, omdat dit, zoowel wat betreft de verkrijging van het product als den verkoop er van eenvoudig is.“ Waar deze stelling onderschreven wordt door de commissie, waarin zitting had een van de grootste werkgevers van ons land, meen ik mij met gerustheid daarop te mogen beroepen.

De geachte afgevaardigde heeft ook de vrees geuit dat Staatsexploitatie zou ten gevolge hebben het aanstellen van een groot aantal ambtenaren aan het Departement. Wellicht zullen een paar ambtenaren aan het Departement meer moeten worden aangesteld, maar er is allerminst eenige grond om er voor te vreezen, dat er een groot aantal ambtenaren met het oog op het Staatsmijnbedrijf zullen aangesteld worden.

De geachte afgevaardigde heeft ook de vrees geuit, dat de aanneming van deze wet zou leiden tot Staatsexploitatie van de spoorwegen. Over het al of niet wenschelijke van Staatsexploitatie der spoorwegen wensch ik mij thans niet uit te laten, maar ik wil alleen op den voorgrond stellen, dat het al of niet exploiteeren van kolenmijnen door den Staat, allerminst invloed heeft op de vraag, of men al dan niet tot Staatsexploitatie van spoorwegen zal moeten overgaan.

Eindelijk heeft de geachte afgevaardigde een lans gebroken voor de belangen van de concessie-aanvragers, hij meent dat die personen niet goed behandeld worden, men heeft ze hun gang laten gaan en schiept ze nu af met een klein bedrag.

Ik moet opmerken, dat ik ze volstrekt niet stil heb laten begaan, in de meening dat er van Staatsexploitatie geen sprake kon zijn. Integendeel, in het najaar van 1898, toen er betrekkelijk kort na mijn optreden als hoofd van dit Departement tal van concessies waren aangevraagd, ben ik naar Limburg gegaan en heb toen mijn meening gevestigd, dat in deze gewichtige quaestie een andere

weg moest worden ingeslagen dan tot nog toe gevolgd was. Ik heb bij de Memorie van Antwoord op de begroting van 1899, dus in het najaar van 1898, een post aangevraagd om een Staatscommissie in te stellen ten einde deze zaak te onderzoeken. Bij de aanvraag van dien post is door mij duidelijk in het licht gesteld, dat de bedoeling was althans een deel van het terrein voor Staatsexploitatie te bestemmen, en van het oogenblik af dat men de mogelijkheid in het licht stelt, dat een deel der gronden voor Staatsexploitatie zal bestemd worden, is geen der aanvragers zeker dat niet zijn aanvraag in het voor den Staat te reserveeren gedeelte zal vallen. Bovendien wisten zij of konden zij weten, dat door het verrichten van boringen, al hebben zij groote uitgaven gevorderd, niet het minste recht op eenige concessie, volgens de wet van 1810 verkregen wordt.

Ook spreekt het wel vanzelf, dat, waar nieuwe boringen op korten afstand van vroeger ondernomen boringen werden verricht, daardoor tegenover de eerste onderzoekers toch geen meerdere aanspraken op een concessie konden worden verkregen.

De geachte afgevaardigde meent bovendien dat de schadeloosstelling in de wet gesteld, te klein is.

De wet noemt uitdrukkelijk het bedrag van de schadeloosstelling, namelijk dat dit overeenkomen moet met de kosten die in het algemeen aan zulke boringen zijn verbonden, zoodat daaronder ook behooren de daarmede in verband staande noodzakelijke uitgaven. Het is mij niet onbekend dat, toen het een „rage“ was om boringen te doen, men vaak veel te hooge sommen uitgegeven heeft, doch dat toen, om maar spoedig boringen te kunnen doen, te veel geld besteed is, is thans geen reden om daarvoor naar dien maatstaf vergoeding te geven.

Eindelijk de vraag van den heer Reekers, wat gedaan moet worden met eventuele concessie-aanvragen, buiten de Staatsvelden gelegen. De wet wijst bepaalde terreinen aan voor Staatsexploitatie en laat het terrein daar buiten geheel vrij. Hoe nu ten opzichte van concessie-aanvragers zal gehandeld worden, die vraag zal kunnen beantwoord worden door hem die te zijner tijd aan het hoofd van het Departement zal staan. Dit wetsontwerp zal daaromtrent niets praëjudicieren.

Naar mijn inzien zal het noodzakelijk zijn dat de Staat, wanneer deze wetsvoordracht wordt aangenomen, spoedig tot een krachtige exploratie overga, ook van den oosthoek van Gelderland en Overijssel, om daarna te overwegen of in het nog niet geconcedeerde terrein exploitatie door den Staat of wel door particulieren de voorkeur verdient.

De heer Regout heeft zijn instemming betuigd met het denkbeeld van een spoorweg Echt—Eindhoven. Als men tot een krachtige exploitatie van de steenkolenvelden in Limburg overgaat, moeten ook naar mijn inzien de verkeersmid-den te land en zoo mogelijk ook die te water verbeterd werden. De door dien geachten afgevaardigde verlangden spoorweg zal daarom volgens mijne meening het gevolg moeten zijn van dit wetsontwerp.

De heer van Wijk: Mijnheer de Voorzitter! Ook na de welsprekende rede van den Minister van Waterstaat ben ik niet overtuigd van het noodzakelijke van Staatsexploitatie der steenkolenmijnen in Limburg.

Om niet in herhaling te treden, wensch ik mij te refereeren aan de doorwrochte rede die gisteren hier werd uitgesproken door een der bekwaamste industrieelen van het land, den heer van Heek, en die ik slechts met een enkel argument wil aanvullen. Mijns inziens zou dan alleen tot Staatsexploitatie kunnen en mogen overgegaan worden, indien het blijken mocht dat het particulier initiatief of onwillig of onmachtig is om de exploitatie van de steenkolenvelden, waarnaar wij zoo verlangen, ter hand te nemen.

Maar noch het een noch het ander is gebleken.

De vele, ernstige concessie-aanvragers hebben nul op 't request gekregen en daaraan is het toe te schrijven dat exploitatie achterwege bleef. Mijns inziens schuilt de fout in de Mijnwet die niet meer is up to date, die niet voldoet aan de eischen van onzen tijd en die oorzaak is dat de aanvragers worden afgewezen.

Nu zou het op den weg der Regeering liggen om een herziening van de Mijnwet ter hand te nemen waardoor de exploitatie der steenkolenvelden in Limburg zou worden verzekerd, maar

159. Exploitatie van Staatswege van steenkolenmijnen in Limburg.

rekening houdend met de belangen van den Staat, zooals de heer van Heek dat heeft aanbevolen.

Dat heeft de Regeering echter niet gedaan.

De Minister stelt nu Staatsexploïtatie voor en wil — dit blijkt uit de stukken — een model-exploïtatie van Staatswege invoeren, die en de schatkist en den arbeiders zal ten goede komen.

Ik geloof niet dat die verwachting zal bewaarheid worden.

Indien ik toch bedenken, dat de Minister zich voorstelt exploitatie tegen f 5 per ton (ik weet niet of hij daarbij alle kosten berekent, bijv. ook die van de administratie in 't algemeen) dan schijnt mij dat cijfer veel te hoog toe, om op den duur met voordeel te kunnen werken.

Aan ieder kolenverbruiker is het toch bekend dat men, nog niet heel lang geleden, voor ongeveer f 5 per ton, Engelsche en Duitsche kolen kon koopen, franco thuis. Hoe men dus op de basis van f 5 per ton, niet over een jaar maar over een 10-tal of meer jaren, tot een gunstig resultaat voor den Staat zou kunnen komen, verklaar ik niet te begrijpen. Dezelfde redenen die den Staat genoopt hebben de eerste exploitatie van de Limburgsche mijn op te geven, zullen zich ook hier na korter of langer tijd doen gevoelen, want het is niet aan te nemen, dat de Staat het bedrijf zal blijven uitoefenen, ten koste der Nederlandsche belastingschuldigen in het algemeen.

Op zijn minst genomen, staan wij hier voor een precaire zaak, voor een loterij, en aan deze loterij doe ik niet mede.

Indien de werkzaamheden onverhoopt gestaakt werden, zou dit zeer nadeelig terugwerken op den toestand der werklieden; mij dunkt dat behoef geen betoog.

Zijn Excellentie wil de aanneming van het wetsontwerp aanbevelen met een beroep op de werking van het Duitsche syndicaat. Maar ik mag als kolenverbruiker verklaren, en daarin sta ik niet alleen, het is gezegd geworden ook in het Duitsche Parlement, dat het Duitsche syndicaat geen misbruik heeft gemaakt van macht. Ik hoor roepen: ho! ho!

Mijnheer de Voorzitter! Er zijn twee syndicaten. Een Duitsch en een Hollandsch syndicaat van kolenverkoopers. Welnu, het Duitsche syndicaat heeft geen misbruik van macht gemaakt, de prijzen door dat syndicaat gesteld, zijn nooit buitengewoon hoog geweest.

Nu de heeren mij in de rede vallen wil ik er op wijzen, dat men niet schijnt te weten dat er twee syndicaten zijn. Men heeft hier in Nederland een syndicaat van uitsluitend verkoopters en in Duitschland heeft men een syndicaat dat voor een tiental jaren is opgericht, ten einde de exploitatie van de Duitsche steenkolenmijnen te bevorderen. Men was indertijd in Duitschland tot de overtuiging gekomen, dat de mijnen niet meer met voordeel konden geëxploiteerd worden, de aandeelen wierpen geen voordeel meer af. Men heeft zich vereenigd en de steenkolen-eigenaren hebben een syndicaat geformeerd, waardoor in de Duitsche steenkolen-industrie meer leven is gekomen.

De Minister heeft gezegd, dat hij niet op de bewering van den heer van Heek zal ingaan, dat, wanneer wij nu overgaan tot de Staatsexploïtatie van de mijnen, men morgen zal staan voor de Staatsexploïtatie van de spoorwegen of wat dies meer zij. Het is natuurlijk de zaak van den Minister om daarop niet in te gaan, maar naar mijn meening ligt op ons de plicht als Volkvertegenwoordigers, om dezen eersten stap tot Staatsexploïtatie niet te doen. Mij dunkt, dat het niet op den weg van den Staat ligt om zich met verschillende takken van nijverheid bezig te houden.

Ten slotte nog dit: ik heb het voorrecht gehad in de laatste twee jaren veel in Duitschland te verkeer en in een der voornaamste kolendistricten van Europa. Ik bedoel het bekken Falkenau-Eger. Voor 25 jaar was er de Falkenau slechts een enkele kolenmijn en thans wordt er op elk kwartieruur afstands een mijn geëxploiteerd, doch geen enkele door den Staat, alles wordt geëxploiteerd door particulieren. Men heeft gezien dat daar zaken te maken waren, en toen zijn de particulieren uit geheel Europa, uit Engeland, Frankrijk en België gekomen om de mijnen te exploiteeren. Het gevolg is geweest, dat de industrie enorm is vooruitgegaan.

Wanneer men hier milde wetten had gemaakt op het exploiteeren van kolenmijnen, dan zouden de particulieren zich wel op die industrie hebben geworpen en hadden wij dit wetsontwerp

niet noodig gehad. Ik geloof dat een nieuwe Mijnwet noodzakelijk is, maar dat Staatsexploïtatie nadeelig is voor het land.

De heer **Regout**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal niet breedvoerig de punten behandelen die door den geachten afgevaardigde uit Overijssel zijn behandeld. Alleen wensch ik daarop te wijzen, dat mijns inziens de verwijzing naar Engeland niet opgaat. Toen aldaar, eeuwen en eeuwen geleden, de concessieën als eeuwigdurende aan particulieren in handen kwamen, werd aan syndicaten of iets dergelijks niet gedacht. De Engelsche Staat zal dan ook nimmer bij machte zijn de syndicaten te bestrijden.

Hetgeen Duitschland thans doet, zooals door den Minister van Waterstaat is aangehaald, namelijk steenkolenmijnen aankopen, bewijst wel duidelijk dat het op den weg ligt van den Staat om zelf steenkolen te ontginnen, niet alleen voor eigen gebruik, maar ook om zooveel mogelijk de werking der syndicaten te kunnen bestrijden. De Duitsche steenkolenmijnen zijn meest ontstaan in de vorige eeuw en toen heeft de Staat reeds eenigermate gevoeld welke verplichtingen op hem rusten. De Pruisische Staat heeft sedert geruimen tijd 16 mijnen in exploitatie, waarin 54 000 werklieden arbeiden, en nog steeds wordt door dien Staat getracht dit Staatsbezit uit te breiden door aankoop van meerdere mijnen.

Wij bevinden ons echter in een anderen toestand. Bij ons zijn wij nog in de periode van het ontstaan van de mijnindustrie en waarom zouden wij van dien gunstigen toestand geen gebruik maken om ons sterk te maken tegen de misbruiken van de syndicaten en de mijneigenaars?

Ik heb reeds gisteren er op gewezen, dat men in alle landen en standen thans gebracht is onder het juk van de eigenaren der steenkolenmijnen, en ter bestrijding van dien toestand is Staatsexploïtatie noodig.

Dit is een der voornaamste argumenten dat daarvoor pleit, en wanneer nu de heer van Wijck de steenkolensyndicaten in bescherming neemt, moet ik hem toch verwijzen naar hetgeen hij, die ook in Duitschland heeft gereisd, daar ongetwijfeld even goed als ik heeft kunnen zien.

Eenige maanden geleden toch werden mij in de Rijnprovincie ijzerfabrieken aangewezen die, ten gevolge van de duurte der steenkolenprijzen, stil moesten liggen, en andere die met verlies werkten, omdat zij nog oude leveringscontracten hadden uit te voeren waarvoor op normale kolenprijzen gerekend was.

Ik geloof derhalve niet dat men op goede gronden de steenkolensyndicaten in Duitschland in bescherming kan nemen.

De heer **Lely**, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Slechts een enkel woord nog, Mijnheer de Voorzitter, in antwoord aan den heer van Wijck, die in een berekening is gekomen, dat bij een productieprijs van f 5 per ton geen winst zou kunnen worden gemaakt. Ik meen dat ik het cijfer van f 5 heb genoemd in de Tweede Kamer als een gemiddeld van productiekosten, om te doen uitkomen van hoeveel belang de ontginning zou zijn bij een productie van 5 000 000 ton, maar het cijfer van f 5 staat niet onveranderlijk vast.

Ik heb hier voor mij de uitkomsten der exploitatie in België over 1899 en daaruit blijkt, dat aldaar de productieprijs is geweest 10,72 fr., wat niet veel scheelt met f 5, terwijl daarmede een winst is behaald van 1,71 fr. of ruim 80 cts. per ton. Welnu, bij de Memorie van Toelichting is, op grond van het advies der commissie, evenals in Duitschland, gerekend op een winst van ongeveer 60 cents per ton kolen, wat bij een ontginning in den aanvang van 500 000 ton reeds een winst voor den Staat uitmaakt van f 300 000, een zeker niet te vermaden bedrag, welk bedrag nog grooter kan worden, indien de exploitatie krachtig wordt voortgezet en opgevoerd tot een productie van 5 000 000 ton, overeenkomende met de consumtie in ons land. Evenals thans in Duitschland geschiedt, kan dus de exploitatie van steenkolenmijnen van Staatswege belangrijke baten opleveren; ik zie niet in waarom dit in ons land onmogelijk zoude zijn. En wanneer een nieuwe bron van inkomsten in ons land uit dien hoofde kan worden geopend, dan is dit zeker met het oog op de vele uitgaven die ons in de toekomst wachten, niet te verwerpen.

Waar de geachte afgevaardigde verder den lof heeft gezongen

31ste VERGADERING. — 21 JUNI 1901.

Behandeling van de wetsontwerpen nos 124, 122, 123, 116, 179, 211, 215, 46, 181, 140 en 187.

van het kolensyndicaat, daar meen ik er op te mogen wijzen, dat zij die practisch met die syndicaten te doen hebben gehad, over het algemeen daarover geheel anders oordeelen. Ik meen nog eens te mogen herinneren aan wat ik zoo straks heb voorgelezen, dat de Vereeniging van Nederlandsche werkgevers het juist op grond van het bestaan van het kolensyndicaat, noodig achtte, dat tot een krachtige ontginning van de steenkolenmijnen in Limburg zou worden overgegaan; en juist met het oog op dat syndicaat hebben industrieelen uit Twente dan ook getracht zich het bezit van kolenmijnen in Engeland te verzekeren.

Waar nu de ondervinding leert, dat de groote werkgevers, die het best hun belangen kunnen beoordeelen, trachten zich onafhankelijk te maken van de vreemde mijnen, daar meen ik, dat het in het algemeen belang van overwegende beteekenis is, dat ook de Nederlandsche industrie zooveel mogelijk onafhankelijk worde gemaakt van buitenlandsche kolensyndicaten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsontwerp wordt in stemming gebracht en met 36 tegen 5 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de heeren de Jong, Alberda van Ekenstein, Fennema, Regout, van Swinderen, Schimmelpenninck van der Oije, van Nispen, Godin de Beaufort, van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen, van Zinnicq Bergmann, Pijnacker Hordijk, Prinzen, Laan, Rutgers van Rozenburg, Frans van de Putte, Melvil van Lynden, Vening Meinesz, van Nierop, van der Does de Willebois, Vlieland Hein, Röell, van Boneval Faure, Welt, Reekers, van den Biesen, Cremers, Nebbens Sterling, Merkelbach, van Alphen, Dijkmeester, Kist, Rahusen, van Lier, van Asch van Wijck, Nijsingh en 't Hooft.

Tegen hebben gestemd de heeren van Heek, van Wijck, Viruly, Geertsema en de Voorzitter.

Afwezig waren de heeren Breebaart en Bultman.

De heer **Dijkmeester**, lid van de Commissie voor de Verzoekschriften, brengt namens deze het volgend verslag uit:

In handen van uw Commissie is gesteld een adres van Romelingh en W. Nijhoven, burgemeester en wethouder der gemeente Zweeloo, houdende verzoek om zoodra mogelijk maatregelen te nemen, dat er betere afvoer kome van het Drentsche water naar zee.

Uw Commissie stelt voor het verzoekschrift te deponeren ter griffie tot kennisneming der leden.

De Kamer vereenigt zich met de voorgestelde conclusie.

II. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN STOOMTRAMWEGEN VAN TILBURG OVER OIRSCHOT NAAR ST. OEDENRODE, VAN TILBURG OVER GILZE NAAR DONGEN, EN VAN TILBURG OVER GOIRLE NAAR HILVARENBEEK (124).

III. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN EEN STOOMTRAMWEG VAN ROSMALEN OVER GRAVE NAAR CUYK (122).

IV. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN EEN STOOMTRAMWEG VAN EINDHOVEN NAAR HELMOND (123).

V. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN EEN STOOMTRAMWEG VAN TIEL NAAR CULEMBORG (116).

VI. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN EEN LOCAALSPORWEG VAN DINXPERLO NAAR VARSSEVELD (179).

VII. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN EEN STOOMTRAMWEG VAN EGMOND AAN ZEE OVER ALKMAAR NAAR BERGEN (211).

VIII. TOEKENNING VAN EEN RENTELOOS VOORSCHOT UIT 'S RIJKS SCHATKIST TEN BEHOEVE VAN DEN AANLEG VAN EEN STOOMTRAMWEG VAN MAASTRICHT NAAR VAALS (215).

IX. VERHOOGING EN AANVULLING VAN HET IXDE HOOFDSTUK DER STAATSBEGROOTING VOOR HET DIENSTJAAR 1900 (46).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het Eindverslag omtrent dit wetsontwerp wensch ik op te merken, dat het algemeen Nederlandsch belang bij de voorgenomen rivierverbetering in hooge is betrokken. Immers, wordt die verbetering niet uitgevoerd, dan zal schade voor een Nederlandsche streek daarvan het gevolg kunnen zijn. In verband hiermede heb ik het mijn plicht geacht het voorstel tot uitvoering van het werk te herhalen.

Ten aanzien van art. 148 bis vestig ik er de aandacht op dat de uitgaven voor plannen altijd worden gerekend te behooren tot de kosten van dat werk. Waar nu de Staat het werk van den brugbouw voor zijn rekening heeft genomen, is het rationeel dat ook de kosten der plannen door hem worden betaald.

Indien deze door de Rotterdamsche Tramwegmaatschappij moesten worden gedragen, zou deze een deel der kosten van het Rijkswerk betalen, hetgeen billijkheidshalve niet van haar mag worden gevergd.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

X. WIJZIGING DER WET VAN 23 MEI 1899 (STAATSBLAD N°. 140) (181).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het Verslag meen ik er op te mogen wijzen dat bij de aanneming der wet van 23 Mei 1899 niet het totaal bedrag van het subsidie op den voorgrond stond, maar het beginsel dat dit zoude zijn een derde der aanlegkosten.

Waar nu, zooals hier, op goede gronden kan worden aangetoond dat de kosten van den aanleg hooger zullen zijn dan destijds kon worden voorzien, is het alleszins rationeel de Rijksbijdrage ook te verhoogen.

Zooals te recht aan het slot van het Verslag wordt opgemerkt zal de hoogere bijdrage latere hulp kunnen voorkomen.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XI. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTRIGENING TEN BEHOEVE VAN EEN SPOORWEG VAN GOUDA NAAR SCHOONHOVEN (140).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Aan het slot van het Verslag wordt er op aangedrongen dat ook te Ammerstol een halte zou worden gevestigd.

Naar aanleiding daarvan kan ik mededeelen, dat het voor-nemen bestaat om bij Bergambacht op een afstand van 1000 M. van Ammerstol een halte te maken met een goederen-emplacement in de nabijheid daarvan.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XII. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTRIGENING TEN BEHOEVE VAN SPOORWEGEN VAN 'S GRAVENZANDE NAAR DEN HOEK VAN HOLLAND, VAN NAALDWIJK NAAR MAASSLUIJ EN VAN DEN MAASLANDSCHEN DAM NAAR DELFT (187).

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XIII. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING TEN BEHOEVE VAN HET INRICHTEN VAN DEN LOCAALSPoorWEG VAN HAARLEM NAAR ZANDVOORT TOT GEWONEN SPOORWEG (188).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, *Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid*: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het Verslag kan ik mededeelen dat, voor zoover mij bekend, de plaatselijke toestanden zullen beletten om den Bloemendaalschen weg genoegzaam te verlagen dat de spoorbaan er overheen kan worden gelegd.

Evenwel zal ook dit denkbeeld een onderwerp van onderzoek kunnen uitmaken.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XIV. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING TEN BEHOEVE VAN EEN SPOORWEG VAN ZWOLLE NAAR MARIENBERG (225).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, *Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid*: Naar aanleiding van het Verslag kan ik mededeelen, dat reeds pogingen zijn gedaan om door uitbreiding van personeel de uitvoering der onderwerpelijke spoorwegen krachtig te bevorderen. Vermoedelijk zal binnen korten tijd een sectie-ingenieur kunnen aangesteld worden, die meer in het bijzonder zal worden belast met de voorbereiding der lijn Zuidhoek—Delfzijl.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XV. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING VAN EIGENDOMMEN, NOODIG VOOR DEN AANLEG VAN EENE TWEEDE SCHUTSLUIS IN HET MERWEDE-KANAAL BIJ UTRECHT (205).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, *Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid*: Naar aanleiding van het Verslag wensch ik op te merken, dat reeds de eischen van het tegenwoordig verkeer het noodig maken, dat een tweede schutsluis gebouwd wordt. Bleef dus verdere toeneming uit, dan zou toch het werk gevorderd worden, daar, zooals te recht in het Verslag wordt opgemerkt, de vaart langs het Merwedekanaal, afgescheiden van de quaestie der tolheffing, voor tal van vaartuigen zooveel voordeelen biedt, boven de vaart van Amsterdam naar Rotterdam, dat voor die vaartuigen toch altijd het Merwedekanaal de aangewezen vaarweg zal blijven, ook al werd laatstbedoelde vaart tolvrij gemaakt.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XVI. VERKLARING VAN HET ALGEMEEN NUT DER ONTEIGENING VAN EIGENDOMMEN VOOR DE VERBETERING VAN DEN RIJN BIJ MALBURGEN (206).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Lely**, *Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid*: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de opmerking in het Verslag, moet ik er de aandacht op vestigen, dat de terreinen, waarvan hier sprake is, nog geen bouwterreinen zijn. Alleen hoopt de naamlooze vennootschap „Rijnoevers” dat die terreinen dit te eeniger tijd zullen worden.

Onder die omstandigheden was er geen bezwaar tegen om de onderhandelingen over den aankoop der gronden uit te stellen, tot na aanneming van deze wet en dit brengt het voordeel mede, dat men dan niet meer afhankelijk van de eischen, die de naamlooze vennootschap stelt, maar krachtens de wet de beschikking over die gronden kan krijgen.

De beraadslaging wordt gesloten, en het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XVII. BEVORDERING VAN DE KANALISATIE VAN WESTERWOLDE (189).

XVIII. VERHOOGING DER BEGROOTING VAN UITGAVEN VAN NEDERLANDSCH-INDIË VOOR HET DIENSTJAAR 1901 TEN BEHOEVE VAN DE VERBETERING DER HAVENINRICHTINGEN EN VAN DE HEFFING VAN IN- EN UITVOERRECHTEN TE MAKASSER (175).

XIX. VASTSTELLING VAN HET SLOT DER REKENING VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VOOR NEDERLANDSCH-INDIË OVER HET DIENSTJAAR 1891 (28).

XX. VASTSTELLING VAN HET SLOT DER REKENING VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VOOR NEDERLANDSCH-INDIË OVER HET DIENSTJAAR 1892 (29).

XXI. VASTSTELLING VAN HET SLOT DER REKENING VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VOOR NEDERLANDSCH-INDIË OVER HET DIENSTJAAR 1893 (30).

XXII. VASTSTELLING VAN HET SLOT DER REKENING VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN VOOR NEDERLANDSCH-INDIË OVER HET DIENSTJAAR 1894 (31).

XXIII. REGELING DER BESTEMMING VAN DE VOORDEELIGE SLOTEN EN VOORZIENING IN DE DEKKING VAN DE NADEELIGE SLOTEN DER INDISCHE REKENINGEN OVER VORIGE DIENSTJAREN (32).

Deze wetsontwerpen worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

XXIV. TOEKENNING VAN EENIGE BEVOEGDHEDEN AAN DE BESTUREN VAN WATERSCHAPPEN, VEENSCHAPPEN EN VEENPOLDERS (15).

De beraadslaging wordt geopend.

De heer **Vlieland** **Hein**: Hoewel ik mij destijds niet heb willen verzetten tegen het aanvankelijke plan om dit voorstel op de agenda te plaatsen, wensch ik nu gebruik te maken van de bevoegdheid die ik mij toen reserveerde, om een voorstel tot verdaging der behandeling te doen.

Het wetsontwerp strekt om de bekende wet van 1841, de wet op de heemraadschappen, te vervangen. Wij hebben met die wet een zestig jaren gedaan zonder daarvan in de practijk overwegende bezwaren ondervonden te hebben. Daaruit volgt dus dat de herziening der wet niet urgent is.

Nu behelst het ontwerp eenige wijzigingen in de oude wet, welke zich bewegen op processioneel en op administratief-rechtelijk terrein.

Zelfs wanneer al die wijzigingen verbeteringen bleken te zijn, dan nog zou geen daarvan bepaald urgent zijn.

Nu is in het Voorloopig Verslag op eenige punten gewezen, eensdeels van processioneelen aard en anderdeels van administratief-rechtelijken aard, waaromtrent de meening uitgesproken werd, dat wij hier niet met verbeteringen maar met verslimmeringen te doen zouden hebben.

Ik laat natuurlijk thans daar of en in hoeverre die meening al dan niet juist is.

Nu is daarop gekomen het antwoord der Regeering, hetwelk gevallen is midden in onze werkzaamheden van deze week, die zijn beziggehouden door zeer belangrijke wetsontwerpen. Ik moet rondweg erkennen, dat de tijd niet gunstig is geweest voor een nauwgezet onderzoek van het antwoord der Regeering, althans zoo is het mij gegaan.

Wanneer ik daar nog bijvoeg, dat een der opmerkingen in het Voorloopig Verslag betreft een punt van practisch, zeer gewichtig belang, de quaestie namelijk hoe in het vervolg zal geconstateerd worden de onderhoudsplicht van dijken, vaarten, watergangen en wegen, en dat twijfel geopperd is of het gewijzigd voorschrift daaromtrent wel een stap vooruit is, dan meen ik dat het in den geest der Vergadering zou zijn de behandeling van dit wetsontwerp tot een nader te bepalen dag te verdagen.

De beraadslaging wordt gesloten, en het voorstel van den heer **Vlieland** **Hein** zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De openbare vergadering wordt veranderd in een vergadering met gesloten deuren tot behandeling van de raming der voor

de Eerste Kamer benodigde uitgaven, gedurende het jaar 1902, en na eenigen tijd hervat.

De Voorzitter deelt mede, dat de Kamer besloten heeft den heer W. F. Pfeiffer, hoofdcommies ter griffie, den persoonlijke titel toe te kennen van referendaris.

De notulen van deze vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Kamer gaat tot nadere bijeenroeping uiteen.

VERBETERINGEN.

In de rede van den heer *Vlieland* *Hein*, voorkomende op: bladz. 496, kol. 2, reg. 22 v. b., staat: echter niet; lees: dan; aldaar, reg. 23 v. b., staat: Kamer; lees: Kroon;

bladz. 497, kol. 1, reg. 21 v. o., staat: te onteigenen grond, die wij thans; lees: den te onteigenen grond te;

aldaar, kol. 2, reg. 16 v. b., staat: voor; lees: na;

bladz. 498, kol. 1, reg. 15 v. b., staat: eigenbelang; lees: eigen gezag.

In de rede van den heer *Regout*, voorkomende op bladz. 527, kol. 2, reg. 30 en 29 v. o., staat: concessionarissen uitkeeringen; lees: concessionarissen progressief uitkeeringen.